

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปผล อภิปรายผล และเสนอแนะ ผลการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17
2. เพื่อเปรียบเทียบการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามเพศ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ในปีการศึกษา 2558 รวมทั้งสิ้น 1,437 คน แบ่งออกเป็น โรงเรียนขนาดเล็ก 297 คน โรงเรียนขนาดกลาง 485 คน โรงเรียนขนาดใหญ่ 357 คน และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ 298 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17. 2558 : 12)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ในปีการศึกษา 2558 รวมทั้งสิ้น 304 คน โดยใช้ตารางเทียบหากกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan. 1970 : 607 - 610) การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นเกณฑ์ กลุ่มตัวอย่างดังกล่าว ประกอบด้วย โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 63 คน โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 103 คน โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 75 คน และ โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 63 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วย เพศ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 ระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา การจัดระบบบริหารสถานศึกษา การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน การติดตามและประเมินผล การจัดการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 เพื่อขอความร่วมมือในการทำวิจัย
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมสำเนาหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยส่งให้แก่สถานศึกษา เพื่อขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม
3. กำหนดวันในการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม
4. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง จนครบ 304 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ
2. ทำการลงรหัสข้อมูลในคอมพิวเตอร์ และหาค่าสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป
3. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา โดยการหาค่าร้อยละและนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง
4. วิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายด้านและรายข้อแล้วนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมาย
5. เปรียบเทียบการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยจะตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีการตรวจสอบความแตกต่างของเชฟเฟ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 194 คน (ร้อยละ 63.82) ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมาก (ร้อยละ 51.97) และอยู่ในสถานศึกษาขนาดกลาง (ร้อยละ 33.88)

2. การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา ด้านการจัดระบบบริหารสถานศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

3. ผลการเปรียบเทียบการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามเพศ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการเปรียบเทียบการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5. ผลการเปรียบเทียบ การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ดังต่อไปนี้

1. การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากกระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายเร่งรัดในการปฏิรูปการศึกษาให้เป็นรูปธรรมโดยการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นปัญหาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ประกอบกับมีการประสานกับทุกภาคส่วนในการใช้ทรัพยากรร่วมกันเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ โดยจัดทำหลักสูตร

และสาระการเรียนรู้ในห้องเรียน รวมทั้งบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอนในทุก
 ระดับ นอกจากนี้ นโยบายด้านการศึกษาของนายกรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้เน้น
 การจัดการศึกษาเพื่อสร้างคุณภาพคน โดยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา
 โดยเฉพาะการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนการสร้างอาชีพ จึงได้กำหนด
 แนวทางการพัฒนาระบบการศึกษาและการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างคนไทย สังคมไทยให้เข้มแข็ง
 โดยการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเข้ามาเป็นแนวปฏิบัติ
 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2558 : 14 - 15) สอดคล้องกับงานวิจัยของสมดี พวงภักดี (2550 : 91)
 ได้ศึกษาเรื่อง สภาพการดำเนินงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหารและ
 ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุวครธานี ผลการศึกษาพบว่า
 สภาพการดำเนินงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้สอน
 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุวครธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก
 เช่นเดียวกับงานวิจัยของ รัชดา ทองสุข (2552 : 112 - 113) ได้ศึกษาการรับรู้การบริหารจัดการ
 สถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 พบว่า การรับรู้การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลัก
 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 พระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สำหรับด้านกรมีส่วนร่วมของ
 ผู้ปกครองและชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางเพียงด้านเดียวอาจเป็นเพราะผู้บริหารมีการ
 กระจายอำนาจไปยังผู้ที่เกี่ยวข้องน้อยเกินไป ผู้ปกครองและชุมชนไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ
 การจัดกิจกรรมของโรงเรียน ด้วยภาระหน้าที่ในการประกอบอาชีพ อีกทั้งความไม่เข้าใจถึงบทบาท
 ความสำคัญต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนตามแนวทางปรัชญาของ
 เศรษฐกิจพอเพียง ส่วนใหญ่ผู้ปกครองเข้าใจว่าการจัดการเรียนการสอน การกำหนดนโยบาย
 การศึกษา การพัฒนาหลักสูตร กระทั่งการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาตามแนวทาง
 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหน้าที่ของทางโรงเรียนเพียงอย่างเดียวจึงไม่ได้ให้ความสำคัญ
 กับการจัดกิจกรรมของโรงเรียนมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชพันธ์ นิลพัฒน์
 (ออนไลน์. 2558) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาตามแนวทาง
 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านสะพานหัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษ
 นครศรีธรรมราช เขต 4 พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามแนวทาง
 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนบ้านสะพานหัน อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผู้ที่มีส่วนร่วม
 ในการจัดการศึกษาน้อยที่สุดคือ ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และกลุ่มบุคลากรองค์การ
 บริหารส่วนตำบล

2. การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามเพศ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจสืบเนื่องมาจากในสังคมไทย โดยเฉพาะข้าราชการครูส่วนใหญ่จะมีเพศหญิงมากกว่าเพศชาย อีกทั้งเพศหญิงเป็นบุคคลที่มีจิตใจอ่อนโยน ละเอียรอบคอบ มัธยัสถ์ รับผิดชอบ คอยดูแลเอาใจใส่ผู้อื่นเป็นอย่างดีเหมาะสมกับอาชีพครูและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนไทย ขณะที่เพศชายชอบความสนุกสนาน ทำท่าย พบปะสังสรรค์กับเพื่อนฝูง นิยมการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย จึงทำให้เพศหญิงแตกต่างจากเพศชายอย่างชัดเจน (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2549 : 10) และสอดคล้องกับงานวิจัยของมงคล อินทร โขติ (2552 : 191) ได้ศึกษาการบริหารโรงเรียนโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ โรงเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า การเปรียบเทียบระดับความสำเร็จในการบริหารโรงเรียน โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูจำแนกตามเพศ พบว่ามีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

3. การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้สอนไม่ว่าจะมีประสบการณ์มากหรือน้อย ต่างก็มุ่งมั่นในการพัฒนาสถานศึกษาโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดความมั่นคงในชีวิตและเสถียรภาพทางสังคม อีกทั้งการบริหารสถานศึกษาจะประสบผลสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างราบรื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมงคล อินทร โขติ (2552 : 191 - 192) ได้ศึกษาการบริหารโรงเรียนโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ โรงเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม กรุงเทพมหานคร เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ระพีพรรณ คณาฤทธิ์ (2554 : 79 - 80) ได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า โรงเรียนที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงต่ำกว่า 5 ปี และ โรงเรียนที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่า 5 ปีขึ้นไป มีการบริหารสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ มีสภาพบริบทที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีจำนวนบุคลากรและนักเรียนน้อย ทำให้ผู้บริหารสามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างและ

รูปแบบการทำงานได้คล่องตัว กอปรกับสถานศึกษาขนาดเล็กส่วนใหญ่มักตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบท ใกล้ชิดกับธรรมชาติ และประยุกต์ใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้เป็นอย่างดี (สุวิทย์ ยอดสละ. 2558 : 8) อีกทั้งโรงเรียนขนาดเล็กเป็นสังคมชนบท จึงได้รับความช่วยเหลือจาก ผู้ปกครองและชุมชนเป็นอย่างดี มีสภาพแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญา ท้องถิ่นที่เหมาะสม และที่สำคัญมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เด็กรู้จักพึ่งตนเองซึ่งแตกต่างจาก โรงเรียนใหญ่ ส่วนมากตั้งอยู่ในเขตชุมชนเมือง มีเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนเพื่อการศึกษาต่อ ในระดับอุดมศึกษา ในส่วนของการพัฒนาผู้เรียนตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป็นเพียงการประยุกต์ความรู้มาใช้ ซึ่งการปฏิบัติค่อนข้างยาก และมีความซับซ้อนมากกว่า จึงส่งให้ การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา แตกต่างกัน (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2550 : 15) สอดคล้องกับงานวิจัยของสมดี พวงภักดี (2550 : 94) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานตาม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้สอนใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับงานวิจัยของระพีพรรณ คณาฤทธิ์ (2554 : 76 - 77) ได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า ขนาดของโรงเรียนต่างกันมีการบริหาร สถานศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. สถานศึกษาควรเปิด โอกาสให้ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า และผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้องได้ร่วมกันเสนอข้อคิดเห็นในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระที่กำหนดในหลักสูตร ควบคู่ไปกับการฝึกปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์จริง

2. สถานศึกษาควรส่งเสริมครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้เข้าใจ ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งมีการนำผลการพัฒนาผู้เรียนมาใช้ ในการจัดกิจกรรม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. สถานศึกษาปรับปรุงและพัฒนาอาคารสถานที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผู้บริหารสถานศึกษานับว่ามีความสำคัญต่อความอยู่รอดขององค์กรซึ่งจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ และคุณธรรมในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น จึงควรศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนนโยบายต่าง ๆ เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลาย
2. การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น หลักสูตรของสถานศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอน ภาวะผู้นำของผู้บริหาร สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ฯลฯ ดังนั้น จึงควรศึกษาว่าปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. ควรศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นการเสริมพลังให้แก่ชุมชนต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและเรียนรู้ตลอดชีวิต

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี